

Interview met Mischa Nagel, directeur van Supplement

“Door Integrative Medicine krijgt meer kansen zijn gezondheid te

Tien jaar geleden, in het najaar van 1999, verscheen de eerste uitgave van het tijdschrift Supplement. Met het streven een brug te slaan tussen reguliere en complementaire vormen van zorg sloot het tijdschrift zich aan bij een nieuwe ontwikkeling in de gezondheidszorg. Begrippen als Integrative Medicine en CAM zijn in de loop der jaren algemeen bekend geworden en het tijdschrift is daarin meegegroeid.

Rond het tijdschrift is de gelijknamige organisatie Supplement ontstaan die zich inzet voor de integratie van geneeswijzen door het uitgeven van tijdschriften en boeken, het organiseren van cursussen en congressen en het geven van advies.

Om het tienjarig jubileum van het tijdschrift te vieren, organiseert Supplement het congres ‘Zorg voor de toekomst’ dat geheel in het teken zal staan van Integrative Medicine. Gerenommeerde sprekers uit de hele wereld zullen bijdragen aan dit congres. In dit artikel worden zij aan u voorgesteld.

Door: drs. Ivo J.F. Spekman

“Een jaar of twaalf geleden, ik was toen eigenaar van een groothandel in natuurgeneesmiddelen en voedings-supplementen, kwam ik op het idee mijn vaste klanten een nieuwsbrief te sturen met informatie over nieuwe producten en over het bedrijf. Ik wilde de incidentele mailingen over nieuwe producten meer structureren. Onze klantenkring bestond uit de voorschrijvers van onze producten: artsen en therapeuten. Die nieuwsbrief kreeg de naam ‘Nagels Natuurlijk Nieuws’.

Zoals vaker gaat met nieuwsbrieven: er kwam steeds meer in te staan. Zo brachten we nieuws en informatie over zaken die voor de lezers wel interessant waren, maar die weinig of niets te maken hadden met het bedrijf. Om de nieuwsbrief verder te professionaliseren besloot ik er een onafhankelijk tijdschrift van te maken. Ik heb de productie ondergebracht in een zelfstandig bedrijf, om het tijdschrift een gezonde financiële basis te kunnen geven. Zo is Supplement ontstaan.”

Onderscheid

“We hebben het eerste tijdschrift Supplement genoemd, omdat het een aanvulling zou moeten geven op de bestaande kennis over gezond zijn. De afgelopen jaren hebben we rond het tijdschrift allerlei nieuwe activiteiten ontwikkeld, zoals opleidingen en advieswerk. Alle activiteiten richten zich op hetzelfde doel, namelijk reguliere en complementaire vormen van zorg dicht bij elkaar brengen. We proberen dat doel te bereiken door de kennis en informa-

tie over verschillende geneeswijzen te verspreiden.

Bovendien willen we reguliere artsen laten zien dat de complementaire zorgmarkt wel degelijk beschikt over wetenschappelijk onderbouwde informatie. We willen bij hen de angst voor het onbekende wegnemen. We willen vertrouwen wekken, vooroordelen wegnemen en vooral ook de discussie aangaan.

“Complementaire zorg moet aansluiten bij reguliere zorg.”

In onze informatievoorziening maken we een duidelijk onderscheid tussen complementaire zorg en alternatieve geneeskunde. Alternatief staat voor “in plaats van” en betekent dat je de reguliere behandeling opzij schuift. Daar houden we ons nadrukkelijk niet mee bezig, dat laten we aan anderen over.

Professionalisering

Complementaire zorg moet aansluiten bij reguliere zorg om zo tot een beter zorgspectrum te komen. Dat betekent ook dat je kwaliteit moet leveren en aannemelijk moet maken dat complementaire interventies effect hebben en veilig zijn. Dat gebeurt gelukkig meer en meer. We schuwen de confrontatie niet en kijken ook kritisch naar onze eigen

iedereen verbeteren.”

achterban: complementair werkende artsen en therapeuten. Regelmatig krijgen we kritiek, daaruit blijkt dat we serieus worden genomen in het reguliere spectrum en dat is een belangrijk signaal.

Het is in Nederland niet altijd even gemakkelijk om je doelen na te streven. Mijn doel is door middel van het tijdschrift Supplement en aanverwante activiteiten te zoeken naar synergie tussen reguliere en complementaire vormen van zorg. Op die manier hoop ik samen met mijn collega's een bijdrage te leveren aan een vorm van zorg zonder onderscheid tussen regulier en complementair.

We slagen daar redelijk in en vinden zelfs internationaal aansluiting. Onlangs kregen we in het dagblad Trouw een compliment uitgedeeld. We moeten nog veel verder professionaliseren, maar we doen het goed, daar ben ik van overtuigd.

Invloed op beleid

We weten ook steeds meer auteurs aan ons te binden die bekend zijn in de complementaire wereld en die serieus genomen worden. Net zoals wij verkopen zij geen onzin en leveren ook zij kwaliteit. Dat is de enige manier om je bestaansrecht te verdedigen. We beginnen binnenkort aan de elfde jaargang van het tijdschrift. Als de groei die ik voor ogen heb met het tijdschrift en de onderneming Supplement doorzet, kunnen we over een paar jaar invloed uitoefenen op de vorming van beleid.

We zouden dan bijvoorbeeld kunnen meebepalen hoe gezondheidszorg

eruit gaat zien. Ik vind dat complementairezorgthuis hoort in een dergelijk zorgpakket. Een illusie? Ik denk het niet. Wat medisch mogelijk is neemt elke dag toe, maar wat betaalbaar is niet. Je krijgt dan een situatie zoals in de Verenigde Staten, waar alleen rijke mensen toegang hebben tot alle vormen van zorg.

“*Het congres is bedoeld voor alle professionals in de zorg*”

Complementaire zorg is effectief en betaalbaar en kan helpen de totale zorg betaalbaar te houden. Op die manier creëren we een gezondheidszorg die voor iedereen toegankelijk blijft. Geïntegreerde zorg biedt dat perspectief.

Jubileumcongres

Het was de bedoeling ons tienjarig jubileum te vieren met een bescheiden congres. Terwijl we bezig waren met de organisatie ervan werd het programma steeds interessanter en beloofden steeds meer mensen hun medewerking. Zo zijn we er bijzonder trots op dat Edzard Ernst, de enige hoogleraar Complementary Medicine ter wereld, voor het eerst in Nederland komt spreken op ons

Jubileumcongres

Zaterdag 3 oktober

09:00 - 17:00 UUR

Congrescentrum

Papendal Arnhem

congres. Omdat veel deelnemers en sprekers uit het buitenland worden verwacht, zal de voertaal van het congres Engels zijn.

De dag zal worden begeleid door Jan Keppel Hesselink. Onder zijn leiding zal er ruimte zijn voor discussie en met zijn kennis van zaken zal hij emotie van rede weten te scheiden. Met de conclusies uit de debatten kunnen de aanwezige politici en pers direct aan de slag. Iedereen die werkzaam is in de zorg, regulier of complementair, is van harte welkom op ons congres. Het is bedoeld voor alle professionals in de zorg.

Omdat misschien niet alle sprekers bij iedereen even bekend zijn, zal ik hen hierna persoonlijk bij u introduceren.”

Met medewerking van:

- Edzard Ernst
- Barrie Cassileth
- Mary Dyson
- Jan Keppel Hesselink
- Paul Kaiser
- David Kopsky
- Mischa Nagel
- Inès von Rosenstiel
- Kathleen Wesa
- Simon Yeung

Introductie van de sprekers

Paul Kaiser

Dr. Paul Kaiser volgde na de studie geneeskunde in Leiden een specialisatie in de sociale geneeskunde met een sterk accent op zorgstrategieën en zorgkwaliteit. Begin jaren negentig promoveerde hij op het effect van het verzekerings- en bedrijfsgeneeskundig handelen. Daarnaast gaf hij als universitair onderwijs in de sociale geneeskunde. Sinds 1992 is hij onder meer als medisch adviseur verbonden aan Univé Verzekeringen.

Van 2002 tot 2008 was Paul Kaiser voorzitter van de KNMG district VI Rotterdam medeinitiatiefnemervan het congres Fusion (2006), dat streefde naar een open en wetenschappelijke dialoog tussen reguliere en complementaire zorg. Ook is hij oprichter van de Stichting tot Bevordering van Integrated Medicine (2009), die wetenschappelijk onderzoek, onderwijs en informatieverstrekking op het terrein van Integrative Medicine stimuleert.

Mischa Nagel: "Met Paul Kaiser heb ik een lang gesprek gehad. We hadden een uur gepland en na twee uur waren we nog niet uitgesproken. Wat mij fascineert aan Paul is dat hij ongelooflijk goed kan verwoorden waar het met onze zorg naar toe moet. Waarom complementaire zorg deel uit moet maken van onze totale gezondheidszorg. Zijn lange ervaring in de reguliere zorg geeft zijn stelling de argumenten waarom het anders moet."

Edzard Ernst

Prof. dr. Edzard Ernst is als hoogleeraar Complementaire Geneeskunde verbonden aan de universiteit van Exeter. Dit is de enige leerstoel Complementaire Geneeskunde in het Verenigd Koninkrijk. Professor Ernst heeft veel onderzoek gedaan naar de effectiviteit van diverse complementaire zorgvormen binnen de parameters van de reguliere geneeskunde. Daar heeft hij aan beide zijden van het zorgspectrum veel bewondering en ook veel kritiek geoogst. Professor

Edzard Ernst

Ernst geeft wereldwijd presentaties over complementaire geneeskunde en haalt met zijn uitspraken vaak de wereldpers. Hij heeft in Nederland nog nooit gesproken.

Mischa Nagel: "Ik ben heel blij met de komst van professor Ernst. Ik ken hem niet persoonlijk maar ik heb verschillende boeken en artikelen van hem gelezen en die hebben mij enorm geprikkeld. Ik kijk ernaar uit hem te ontmoeten en zijn uitleg uit eerste hand te mogen aanhoren. Hij is iemand die niets moet hebben van kwakzalverij, maar altijd op zoek is naar de wetenschappelijke onderbouwing van complementaire geneeswijzen. Ik ben er echt trots op dat hij op ons congres komt spreken. Ik beschouw het als een hart onder de riem voor Supplement."

Inès von Rosenstiel

Inès von Rosenstiel is als kinderarts verbonden aan het Slotervaart Ziekenhuis te Amsterdam. Zij past Integrative Medicine actief toe in de

Inès von Rosenstiel

praktijk en heeft voor verdere onderzoeksdoeleinden op dit gebied het NIKIM opgericht. Dit is een samenwerkingsverband van Nederlandse specialisten die IM georiënteerd willen werken en daartoe samenwerking met elkaar zoeken. Ines von Rosenstiel zet haar werk op het moment ook internationaal voort en geeft wereldwijd presentaties over haar inzichten en ervaringen op het gebied van IM.

Mischa Nagel: "Mijn kennismaking met Ines von Rosenstiel - niet eens zo heel lang geleden - staat me nog goed bij. Ik was diep onder de indruk, niet alleen van haar manier van denken over Integrative Medicine en de voortrekkersrol die zij hierin op zich heeft genomen, maar ook van haar bevoegdheid in haar werk met kinderen, niet alleen in Nederland maar wereldwijd. In Ines vindt de geneeskunde haar menselijke gezicht terug. Ik vind het dan ook een eer met haar en met het NIKIM te mogen samenwerken."

David Kopsky

David Kopsky studeerde medicijnen aan de Vrije Universiteit van Amsterdam. Gedurende zijn studie ging zijn interesse uit naar de neuroanatomie en hij later specialiseerde hij zich in de acupunctuur en de hypnotherapie. Hij is als arts verbonden aan de praktijk Ores in Soest waar hij zich vooral bezighoudt met neuroacupunctuur. In zijn praktijk behandelt hij mensen met chronische pijn zoals neuropathie.

David Kopsky is een van de mede oprichters van de stichting voor innovatief onderzoek en educatie in de complementaire geneeskunde (IOCOB). Deze stichting houdt zich onder meer bezig met het verzamelen en structureren van wetenschappelijke informatie over complementaire zorgvormen.

Zijn eigen onderzoeksaccenten liggen op blaasdysfunctie bij MS patiënten, immunochirurgische interventies voor het behandelen van gemetastaseerde tumoren en individuele

David Kopsky

keuze mogelijkheden voor de patiënt. Zijn voordrachten en trainingen zijn vooral gericht op acupunctuur en Integrative Medicine.

Mischa Nagel: "David Kopsky ken ik al jaren en ik bewonder hem om zijn niet aflatende enthousiasme als het gaat om het uitdragen van het gedachtegoed van Integrative Medicine. David is voor mij hét voorbeeld van een geïntegreerde arts. Hij bekijkt complementaire geneeskunde niet alleen vanuit een theoretisch wetenschappelijk standpunt, maar past het ook zeer succesvol toe in zijn eigen praktijk."

Mary Dyson

Dr. Mary Dyson is een internationaal gerespecteerd onderzoeker die zich vooral bezighoudt met onderzoek naar de invloed van licht op pijnmanagement en wondheling. Zij heeft veel baanbrekend onderzoek verricht op de invloed van laserlicht op deze processen.

Mischa Nagel: "Hoewel ik Mary Dyson niet persoonlijk ken, heb ik wel veel werk van haar gelezen en bestudeerd. Ik heb namelijk cursussen gegeven over de toepassingsmogelijkheden

Mary Dyson

van de low level laser. Daardoor ben ik gaan inzien dat de low level laser veel therapeutische toepassingen kent die wetenschappelijk onderbouwd zijn. Mary Dyson heeft veel onderzoek gedaan naar deze complementaire behandelwijze en daar komt zij tijdens het congres over spreken.

Barrie Cassileth, Kathleen Wesa en Simon Yeung

Dr. Barrie Cassileth is hoofd van de afdeling Integrative Medicine van het Memorial Sloan Kettering Cancer Centre (MSKCC) in New York. Dit is de grootste academische oncologische kliniek ter wereld met (in 2008) 10.500 medewerkers, 22.689 patiënten met een gemiddeld verblijf van 6,2 dagen en een omzet van 2,2 miljard USD. Het MSKCC begeleidt patiënten in

Barrie Cassileth

Simon Yeung

Kathleen Wesa

alle wensen die zij hebben bij de behandeling. Omdat patiënten naast hun reguliere kankerbehandeling ook andere vormen van zorg zoeken, biedt het MSKCC deze complementaire zorg zelf aan via de afdeling Integrative Medicine. Op die manier heeft de behandelend oncoloog altijd het overzicht en weet hij of zij dat patiënten geen trajecten ondergaan die de reguliere behandeling in de weg staan.

De aangeboden complementaire zorgvormen zijn er niet op gericht kanker te genezen maar om bijwerkingen van de reguliere behandeling tegen te gaan en de patiënt een optimale constitutie te geven. Bovendien wordt er alleen gebruik gemaakt van complementaire zorgvormen die een klinische onderbouwing hebben.

De afdeling IM begeleidt niet alleen patiënten, maar richt zich ook op onderzoek en doet dat samen met diverse universiteiten in de hele wereld. Twee wetenschappers van die afdeling zijn Kathleen Wesa en Simon Yeung. Kathleen Wesa heeft onlangs een prijs gewonnen voor haar baanbrekende onderzoek over de rol van Vitamine D bij darmkanker. Simon Yeung is farmacoloog en acupuncturist. Hij doet onderzoek naar pijnmanagement in de oncologie door middel van acupunctuur, massage-technieken en fytotherapie. Simon Yeung onderhoudt voor het MSKCC de website 'About Herbs'. Deze website is een veel geraadpleegde database over de werking van fytotherapie met informatie voor artsen als voor patiënten.

Mischa Nagel: "Ik ben een paar keer in het Sloan Kettering in New York geweest en heb deze sprekers alle drie persoonlijk ontmoet. Ik ben diep onder de indruk van hun motivatie, hun kennis en hun inzet. Daarnaast heb ik gezien hoe de polikliniek Integrative Medicine werkt. Het is verbazingwekkend hoeveel rust er van deze kliniek uitgaat. Patiënten vinden hier rust, keuzevrijheid en steun in hun vaak moeilijke strijd tegen kanker. De manier waarop deze afdeling van het MSKCC Integrative Medicine toepast kan voor ons een voorbeeld zijn. Daarom is het goed dat dit team op ons congres komt uitleggen hoe het in de praktijk werkt. <

Interview met Barrie Cassileth

“Voor mij weerspiegelt Integrative Medicine een nieuw tijdperk in de oncologie.”

Al meer dan 25 jaar houdt Barrie Cassileth zich bezig met alternatieve en complementaire geneeskunde en de psychosociale aspecten van de zorg voor kankerpatiënten. In 1999 trad zij in dienst van het Memorial Sloan Kettering Cancer Center in New York om de afdeling Integrative Medicine Services op te zetten.

Deze afdeling biedt een breed scala aan aanvullende diensten, zowel voor het ziekenhuis als voor de polikliniek. Daarnaast doet de afdeling wetenschappelijk onderzoek naar potentiële tumorremmende eigenschappen van kruiden en naar de mogelijkheden van aanvullende therapieën om de symptomen van kanker en kankerbestrijding te verminderen. Barrie Cassileth heeft meer dan 200 artikelen en boeken gepubliceerd over Integrative Medicine en oncologie.

Door: drs. Ivo J.F. Spekman

“Ik ben geboren en getogen in de staat Philadelphia, een prachtige plek om op te groeien met veel kansen en een rijke geschiedenis. Nadat ik mijn middelbare schooldiploma had behaald, ben ik naar de Bennington University in Vermont gegaan, een smeltkroes van intellectuele vrijheid. Tijdens mijn studie gaf ik les in een klein dorpje en daar raakte ik bevriend met de ouders van een van mijn leerlingen. Op dat moment kreeg de moeder te horen dat zij kanker had, en dat deze zich al in een vergevorderd stadium bevond. Ik deed wat ik kon om te helpen, maar zij bevond zich al in de terminale fase. Haar sterven heeft diepe indruk op mij gemaakt en heeft er zeker aan bijgedragen dat ik nu een van de meest vurige pleitbezorgers ben van het behandelen van de hele patiënt en niet alleen het zieke deel”.

Integrative medicine

“Toen ik begin jaren tachtig voor het eerst in contact kwam met Integrative Medicine, was er nog maar weinig bekend over dit onderwerp. Ik werkte toen als assistent professor aan de Universiteit van Pennsylvania en gaf onderwijs in de medische sociologie. Daarnaast werkte ik voor het Cancer Center, waar ik psychosociale programma's ontwikkelde voor de ondersteuning van patiënten en hun familie. Door mijn werk aan de universiteit en het Cancer Center, was ik in staat het eerste academische vak 'academische palliatieve zorg' te geven. Ik deed ook onderzoek naar een aantal complementaire therapieën die tegenwoordig tot Integrative

Medicine behoren. Een van mijn successen was het eerste landelijke onderzoek naar het gebruik van CAM door kankerpatiënten.

Er was in die tijd nog niet veel bekend over de effecten van 'Complementary and Alternative Medicine' (CAM). Ik hield mezelf op de hoogte van de ontwikkelingen via onderzoek naar het gebruik van onconventionele therapieën door kankerpatiënten en later via studies die het klinische effect van deze therapieën onderzochten. Zo documenteerde ik, eigenlijk vanaf het begin, de groei van de populariteit van CAM in de Verenigde Staten.

Ik ontdekte dat kankerpatiënten een breed scala aan therapieën gebruikten. Sommige daarvan hadden geen enkel effect en waren zelfs potentieel schadelijk, andere bleken zeer goed te helpen. Sindsdien zijn al mijn activiteiten erop gericht patiënten en oncologiespecialisten te wijzen op zinloze en soms zelfs schadelijke kankertherapieën. Daarom streef ik er ook naar dat complementaire therapieën op dezelfde strenge wetenschappelijke manier worden onderzocht als reguliere behandelingen. Daarnaast wil ik bereiken dat deze therapieën beschikbaar komen voor patiënten als aanvullende vormen van zorg om hun fysieke en emotionele symptomen in de hand te houden. In de periode dat ik voor de Universiteit van Pennsylvania werkte, heb ik ook veel klinisch onderzoek gedaan naar deze therapieën. Ik heb een substantieel onderzoeksprogramma opgezet dat later van onschatbare waarde bleek te zijn voor mijn carrière”.

Memorial Sloan Kettering Cancer Center (MSKCC)

“Na Pennsylvania heb ik mijn werk voortgezet aan de Universiteit van North Carolina en Harvard. Ik heb veel gepubliceerd over complementaire geneeswijzen, waaronder ‘The Alternative Medicine Handbook’. In 1999 vroeg de toenmalige directeur van het MSKCC of ik een afdeling Integrative Medicine wilde opzetten. Ik begon in een klein achteraf kantoortje en nu, tien jaar later, werken er meer dan 60 mensen bij mijn afdeling en hebben we een gebouw van vier verdiepingen.

Ik ben veel dank verschuldigd aan Laurance S. Rockefeller, die het MSKCC ervan heeft overtuigd dat

er een afdeling Integrative Medicine moest komen en die ons altijd heeft ondersteund. Hij was het die altijd heeft benadrukt dat we niet alleen naar de lichamelijke aspecten van kanker moeten kijken, maar ook moeten focussen op de bredere behoeften van patiënten: ‘body-mind-spirit’ was voor hem één woord.

Het programma dat ik in de loop der jaren heb opgebouwd in het MSKCC biedt heel verschillende therapieën aan, uiteenlopend van lichamelijk of geestelijk tot informierend.

Eén van de poliklinieken van het MSKCC, het Bendheim Center, is gehuisvest in een oud bankgebouw aan de Upper East Side van

Therapieën

- Massage
- Mind-body therapie (meditatie, geleide fantasie, zelfhypnose)
- Creatieve therapie (muziek)
- Acupunctuur
- Voedingsadviezen
- Evidence Based informatie over kruiden en voedingssupplementen
- Fitness
- Onderwijs

Manhattan. In het gebouw, dat nu qua inrichting doet denken aan een health spa, worden verschillende complementaire behandelingen en

Website ‘About herbs’

Deze website verstrekt objectieve informatie aan artsen en therapeuten waaronder een klinische samenvatting voor elk kruid en details over inhoudsstoffen, ongunstige gevolgen, interactie, en potentiële voordelen of problemen. Er zijn ook beoordelingen te vinden van alternatieve of onbevozen kankertherapieën.

De website wordt beheerd door medewerkers van de medisch geneeskundige dienst van het MSKCC, onder leiding van een apotheker en een botanisch deskundige. De site wordt voortdurend bijgewerkt en aangevuld, zodat steeds de nieuwste informatie beschikbaar is.

Een speciale versie van de website is ook toegankelijk voor consumenten. Daar is elke monografie beschikbaar, zodat mensen zelf kunnen oordelen over de verwarrende informatie die soms wordt gegeven. Voordat kruiden of voedingssupplementen worden gebruikt is het belangrijk de behandelend arts of specialist hiervan op de hoogte te stellen. Dit in verband met mogelijke interacties met medicijnen.

<http://www.mskcc.org/mskcc/html/11570.cfm>

Programma

therapieën aangeboden. Ondanks het feit dat het vroeger een bank was en het gebouw aan een zeer drukke straat gelegen is, vormt het een rustpunt. Het is een plek waar kankerpatiënten naartoe komen om te werken aan hun gezondheid door middel van bijvoorbeeld mind-body technieken en niet-invasieve therapieën.

Ik heb altijd gehamerd op het belang van onderzoek en samen met de collega's van mijn afdeling heb ik verschillende langdurige trials geleid voor het MSKCC, waaronder studies naar acupunctuur en massage therapie.

Daarnaast heb ik als voorzitter van de Society for Integrative Oncology en als oprichter van het National Center for Complementary and Alternative Medicine (CAM) altijd gepleit voor onderzoek naar complementaire behandelwijzen.

Voor mij weerspiegelt Integrative Medicine een nieuw tijdperk in de

oncologie. Er is een tijdperk aangeboden waarin onze overlevingskansen zo groot zijn geworden – en nog steeds toenemen – dat wij ook kunnen kijken naar de behoeften van de overlevenden. Er wordt nu steeds meer nadruk gelegd op de fysieke en emotionele nawerking van een behandeling. Complementaire behandelingen kunnen veel symptomen helpen beheersen en de kwaliteit van leven verbeteren door veilige, non-invasieve en niet-toxische interventies waarbij patiënten zelf een belangrijke rol spelen”.

Zie: www.mskcc.org

Reprinted with permission, from Cassileth B: *Oncology News International* 17(10): 1-4, 2008.

MSKCC en kruiden

Fytotherapeutische en homeopathische producten en andere gelijkwaardige remedies zoals Ayurveda en traditionele Chinese geneesmiddelen kunnen niet beoordeeld worden op basis van hun inhoudsstoffen. Er zijn geen wettelijke normen voor hun samenstelling, zoals bij reguliere medicijnen het geval is. Omdat kruidengeneesmiddelen in de Verenigde Staten door de Food and Drug Administration niet als medicijn zijn erkend, worden deze producten niet aan patiënten van het MSKCC verstrekt.

Bovendien zouden alle zorgverleners het gebruik van complementaire behandelwijzen altijd moeten documenteren. Bij de opname en tijdens de preoperatieve beoordeling zouden de patiënten geïnformeerd moeten worden over dit beleid. De zorgen over de veiligheid en de effectiviteit van de behandeling zouden moeten worden verklaard en de patiënt zou moeten worden gevraagd dit beleid na te leven.

Accreditatie

Accreditatie van dit congres is aangevraagd bij reguliere en complementaire beroepsverenigingen voor artsen en therapeuten. De NVA heeft deze dag als officiële nascholingsdag gekwalificeerd. Voor de meest recente informatie over accreditatie kunt u het beste onze website raadplegen.

Zie: www.sup.nl

Kosten

Deelname aan het jubileumcongres kost € 225,00 (BTW 0%) inclusief een CD-ROM met de presentaties. Alle consumpties, de lunch en de receptie zijn bij deze prijs inbegrepen. Maakt u gebruik van een kortingsregeling, dan kost deelname aan het congres € 195,00. Deze regeling geldt voor betalende abonnees van het tijdschrift Supplement (ingangsdatum uiterlijk 15 september 2009) en voor leden van verschillende beroepsverenigingen.

Aanmelden

Stuur een e-mail met uw gegevens naar: info@sup.nl of download het inschrijfformulier via onze website: www.sup.nl/opleiden/congressen/jubileumcongres

Jubileumcongres Supplement

Zorg voor de toekomst. Integrative Medicine in de praktijk

Zaterdag 3 oktober, Congrescentrum Papendal

09:00 Ontvangst	13:30 Lunch
09:30 Opening
M.P.M. Nagel , directeur Supplement	14:30 Parallelsessies: Integrative Medicine in het Memorial Sloan Kettering Cancer Center
09:45 Dr. C.P. Kaiser , arts
Het bewijs telt!	Zaal 1: K. Wesa , internist, MSKCC, New York
Voeding en beweging. De rol van Vitamine D bij darmkanker.
10:15 Prof. Dr. E. Ernst , hoogleraar complementaire geneeskunde, Universiteit van Exeter
Wetenschappelijke onderbouwing van complementaire geneeskunde	Zaal 2: S. Yeung , farmacoloog en acupuncturist, MSKCC, New York
Pijnmanagement in de oncologie: acupunctuur, massage en fytotherapie.
11:00 Pauze	15:30 Pauze
11:30 I. von Rosenstiel , kinderarts, Slotervaartziekenhuis, Amsterdam
Vier modellen voor Integrative Medicine	16:00 Dr. B. Cassileth , psychosociaal oncoloog, MSKCC, New York
Aantoonbare voordelen van Integrative Medicine in de oncologie
12:15 D.J. Kopsky , arts, acupuncturist en secretaris IOCOB, ORES, Zeist
Veilig oversteken	16:45 Discussie
Prof. Dr. J. Keppel Hesselink , arts, farmacoloog en medisch bioloog
12:45 Dr. M. Dyson , emeritus lector Biologie van Weefselherstel, Universiteit van Londen
Wondgenezing en pijnmanagement met lasertherapie	17:00 Receptie

Ja, ik schrijf mij in voor het Jubileumcongres van Supplement op zaterdag 3 oktober in Congrescentrum Papendal in Arnhem.

Ik machtig Supplement BV te Leiden eenmalig het onderstaand aangekruiste bedrag af te schrijven van mijn rekening naar rekeningnummer 54.92.69.509.

- € 225,-
 € 195,- (kortingsregeling voor abonnees Supplement, leden NVA en NWP)

Bankrekeningnummer: _____

Naam rekeninghouder: _____

Woonplaats rekeninghouder: _____

Datum: _____

Handtekening: _____

De heer/mevrouw _____ Titel: _____

Voorletters: _____ Achternaam: _____

Organisatie: _____

Functie: _____

Lid beroepsvereniging: _____

Abonnee Supplement: ja/nee _____

Adres: _____

PC _____ Plaats: _____

Telefoon: _____

E-mail: _____

Dit formulier invullen en **vóór 15 september 2009**
 faxen naar: 079 – 579 1061 of opsturen naar:
 Supplement BV, Antwoordnummer 47001
 1070 VB AMSTERDAM